

Teorie výchovy a průřezová témata ve školním kurikulu

TMV LF 24

U závěrečné zkoušky

- Teorie výchovy, vztah výchovy a vzdělávání. Výchova a průřezová témata ve škole, výchova jako formativní proces.

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Smysl výchovy

Příprava na začlenění do společnosti.

Příprava na život.

Formování člověka.

„Nezlomit hůl a pokračovat dál.“

Pěstovat sebejistotu, „být šťastný“.

Vycházet s lidmi, působit na ně.

Vyjádřit názor opřený o argumenty.

Vést k **morálním** hodnotám.

Vést k **samostatnosti** a **zodpovědnosti**.

Vést ke **spolupráci**, solidaritě, pomoci druhým. **Prosociální chování**.

Vést k **sebepoznání**, „jak se sebou zacházet“.

Pro roli občana

obhajování a **dodržování lidských práv a svobod**

pochopení významu **řádu, pravidel a zákonů** pro fungování společnosti

participace na rozhodnutích celku s vědomím **vlastní odpovědnosti i důsledků**

komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti

empatie, aktivní naslouchání a spravedlivé posuzování

uvažování o problémech **v širších souvislostech** a **kritické myšlení**

Osobnostní a sociální rozvoj

porozumění sobě samému a druhým,

zvládání vlastního chování,

pozitivní (nezraňující) postoj k sobě samému a k druhým,

přijetí různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů,

mravní rozměr různých způsobů lidského chování -
odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.;

dovednosti **rozhodování** v eticky problematických situacích
všedního dne.

otevřený, aktivní, zainteresovaný postoj v životě

úcta k zákonu

disciplinovanost a sebekritika

sebeúcta a sebedůvěra, samostatnost a angažovanost

spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost

vlastní stanovisko v pluralitě názorů

ohleduplnost a ochotě pomáhat

posuzovat a hodnotit společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu (lokální, národní, evropská, globální dimenze)

respektování kulturních, etnických a jiných odlišností

asertivnímu jednání a schopnost kompromisu

Výchova v evropských a globálních souvislostech

Globální zodpovědnost – zodpovědnost za sebe a za svět, ve kterém žijeme,

Participace – účast na řešení problémů a konfliktů,

Partnerství – spolupráce a rovnocenné partnerství mezi aktéry, státními i nestátními,

Solidarita – solidarita s lidmi žijícími v obtížných podmínkách a ochota jim pomoci,

Vzájemná propojenost – vnímání současného světa jako celku a hledání souvislostí mezi místním, regionálním i celosvětovým děním,

Otevřenost a kritické myšlení – otevřený a kritický přístup k informacím a názorům, schopnost morálního úsudku a rozhodnutí na základě informovaného postoje,

Sociální spravedlnost – aktivní podpora dodržování lidských práv a prosazování rovných příležitostí pro všechny,

Udržitelný rozvoj – přizpůsobení životního stylu potřebě zachování a zlepšení kvality životního prostředí pro příští generace.

Obsahové principy biofilně orientovaného vzdělávání

Environmentální výchova

Aby:

- zůstaly zachovány přírodní hodnoty a biologická rozmanitost pro současné a příští generace;
 - vlivem kultury nerostla zátěž prostředí;
 - se minimalizovaly dopady jednání na druhé,
 - lidé odolávali svodům techniky, pohodlí a krátkodobého zisku,
 - lidé dokázali vnímat, prožívat a hodnotit krásu přírody.
-

-
- lidé předkládali pozitivní perspektivy světa a nekompromisně odmítali vulgarizované,
 - jednostranné pohledy na realitu,
 - lidé pochopili, že nejsme vládci a bez přírody nelze žít,
 - lidé nežili na „cizí účet“, zvládali pokrok, byli ohleduplní, šetrní – nebrali víc, než je třeba ...(J. Valenta, 2017).
-

VÝCHOVOU DEMOKRATICKÉHO OBČANA k občanské gramotnosti - klima školy jako „laboratoř demokracie“

- **spravedlnost, tolerance a odpovědnost, svoboda, solidarita,**
 - **kritické myšlení,**
 - lidská práva a povinnosti, úcta k zákonu,
 - demokratické uspořádání společnosti a demokratické a konstruktivní způsoby řešení konfliktů a problémů,
 - uvažování o problémech v širších souvislostech,
 - způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech společnosti.
-

- **respekt** k druhým, ohled na celek, ohleduplnost a ochota pomáhat slabším,
- sebeúcta a sebedůvěra, samostatnost a angažovanost
- respektování kulturních, etnických a jiných odlišností
- komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti,
- **empatie**, aktivní naslouchání, spravedlivé posuzování.

Tematické okruhy průřezového tématu

- **Občanská společnost a škola** – škola jako demokratického společenství, atmosféra a vztahy ve škole; aktivní zapojení žáků do žákovské samosprávy, rad či parlamentů); participace žáků na životě místní komunity; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci.
- **Občan, občanská společnost a stát** – práva a povinnosti, odpovědnost, angažovanost; Listina základních práv a svobod;; principy soužití s minoritami (vztah k jinému, respekt k identitám, vzájemná komunikace a spolupráce, příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů).

-
- **Formy participace občanů v politickém životě** – volební systémy a demokratické volby a politika; obec jako základní jednotka samosprávy státu; společenské organizace a hnutí.
 - **Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování** – demokracie jako protiváha diktatury a anarchie; principy demokracie; kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka); význam Ústavy jako základního zákona země; demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti.
-

VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

- porozumění sociálním a kulturním **odlišnostem** mezi národy, jinakost a kulturní rozmanitost, **překonávání stereotypů a předsudků**,
- porozumění vlivu kulturních, ideologických a sociopolitických **rozdílů** na vznik a řešení globálních problémů v jejich vzájemných souvislostech, tradiční evropské hodnoty,
- pochopení struktury a funkcí mezinárodních a nevládních **organizací**, jejich vlivu na řešení globálních i lokálních problémů v oblasti humanitární, politické, sociální, ekonomické, kulturní a dodržování lidských práv,
- **projevy kultury** v evropském a globálním kontextu, společné znaky a odlišnosti hodnotit v širších souvislostech,
- význam společných politik a institucí Evropské unie; dopad jejich činnosti na osobní i občanský život jednotlivce,
- život a dílo **významných Evropanů**.

Tematické okruhy průřezového tématu

Evropa a svět nás zajímá:

- rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa;
 - místa, události a artefakty v blízkém okolí mající vztah k Evropě a světu;
 - naši sousedé v Evropě;
 - život dětí v jiných zemích;
 - lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy
-

Objevujeme Evropu a svět:

- naše vlast a Evropa;
- evropské krajiny; Evropa a svět;
- mezinárodní setkávání; státní a evropské symboly;
- život Evropanů a styl života v evropských rodinách; životní styl a vzdělávání mladých Evropanů

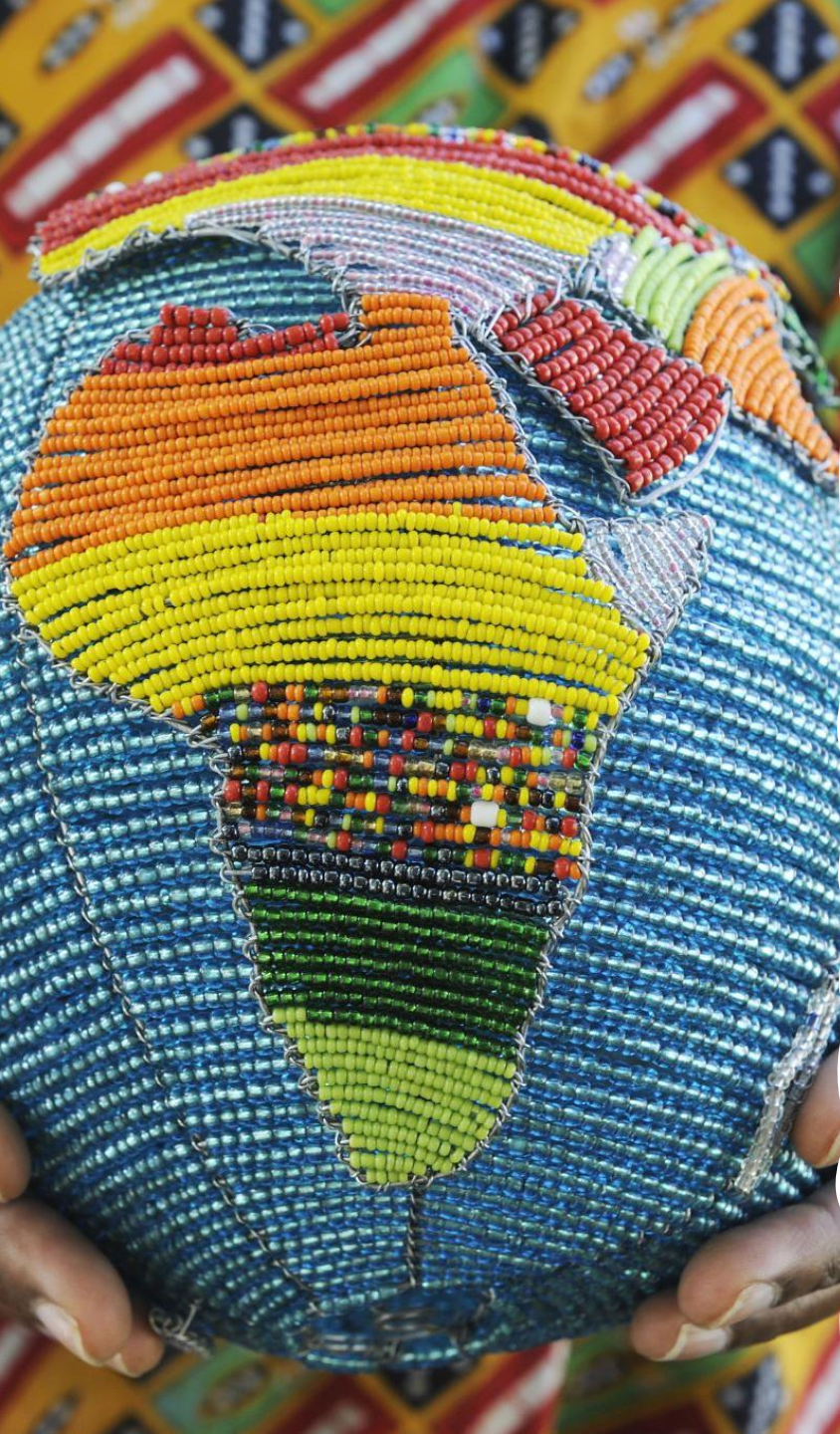
Jsme Evropané:

- kořeny a zdroje evropské civilizace;
- klíčové mezníky evropské historie;
- Evropská integrace; instituce Evropské unie a jejich fungování;
- mezinárodní organizace a jejich přispění k řešení problémů dětí a mládeže

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- vede ke způsobilosti lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky;
 - vytváří postoje vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod.
 - připravuje lidi na život v kulturně heterogenní společnosti, na soužití a spolupráci lidí různé příslušnosti rasové, národní, etnické, kulturní, sociální, skupinové apod.
-

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

(multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.)

-
- Rozmanitost různých kultur, tradice a hodnoty,
 - vlastní kulturní zakotvení a porozumění odlišným kulturám,
 - spravedlnost, solidarita a tolerance, sociokulturní rozmanitost, odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „nepoznanému“,
 - mezilidské vztahy ve škole, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou.

Přínos
průřezového
tématu k
rozvoji
osobnosti
žáka

etnické a kulturní skupiny žijících v české
a evropské společnosti

pluralitní společnost, interkulturní
kontakty k obohacení sebe i druhých

komunikace a život s příslušníky odlišných
sociokulturních skupin

práva druhých, tolerance odlišných
zájmů, názorů i schopností druhých

projevy rasové nesnášenlivosti, prevence
vzniku xenofobie

postoje tolerance a respektu k odlišným
sociokulturním skupinám,

být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní
zázemí

vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli
jako zdroj konfliktu

neslučitelnost rasové (náboženské či jiné) intolerance
s principy života v demokratické společnosti

potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace
a rasismu

Výběr a realizace
tematického
okruhu významně
ovlivněny
vzájemnou
dohodou učitelů,
učitelů a žáků,
učitelů
a zákonných
zástupců apod.

**Kulturní
diference**

jedinečnost každého člověka a jeho
individuální zvláštnosti

poznávání vlastního kulturního
zakotvení;

respektování zvláštností různých etnik
(zejména cizinců nebo příslušníků
etnik žijících v místě školy);

základní problémy sociokulturních
rozdílů v České republice a v Evropě

Tolerance,
empatie,
umět se vžít
do role
druhého;
lidská
solidarita

Lidské vztahy

- právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci;
- udržovat tolerantní vztahy bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženské, zájmové nebo generační příslušnost;
- vztahy mezi kulturami (vzájemné obohacování různých kultur, ale i konflikty vyplývající z jejich rozdílnosti);
- předsudky a vžité stereotypy (příčiny a důsledky diskriminace);
- uplatňování principu slušného chování (základní morální normy);
- osobní přispění k zapojení žáků z odlišného kulturního prostředí do kolektivu třídy.

Etnický původ

- rovnocennost všech etnických skupin a kultur;
- odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost;
- postavení národnostních menšin; základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti;
- různé způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa; projevy rasové nesnášenlivosti – jejich rozpoznávání a důvody vzniku

Multikulturalita

- multikulturalita jako prostředek vzájemného obohacování;
- specifické rysy jazyků a jejich rovnocennost;
- komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem;
- význam užívání cizího jazyka jako nástroje dorozumění a celoživotního vzdělávání.

Princip sociálního smíru a solidarity

- odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám;
- nekonfliktní život v multikulturní společnosti;
- aktivní spolupodílení dle svých možností na přetváření společnosti, zohlednění potřeb minoritních skupin; otázka lidských práv, základní dokumenty

Mediální gramotnost

„soubor poznatků a dovedností, které člověku umožňují nakládat s mediální produkcí, jež se mu nabízí, účelně a poučeně, dovoluje mu média využívat ku svému prospěchu a dává mu nástroje, aby dokázal ty oblasti mediální produkce, které se jím snaží skrytě manipulovat, odhalit.

Mediální výchova

- masová a síťová média (periodický tisk, rozhlas, televize, internetová média a internetové sociální sítě) jako významný faktor primární i sekundární socializace,
- základní poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii,
- dovednost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa/médií.

Příklad výstupů

Žák:

- rozeznává typy mediálních sdělení a jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky),
- uvede, jakou roli a jaký význam má výběr grafických výrazových prostředků (např. podtržení, velikost písma v periodickém tisku i na webové stránce),
- rozeznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení,
pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení.

Tematický okruh: Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality

Žák:

- rozlišuje jednotlivá mediální sdělení podle toho, jestli mají charakter „faktu“ nebo „fikce“ a identifikuje základní žánry a výrazové prostředky „fikce“ v jednotlivých médiích,
- u tištěných médií pojmenuje funkci užití grafických a dalších vizuálních prvků (písma, grafiky, fotografie),
- u audiovizuálních médií vnímá významy práce s obrazem (střih, detail, nájezd, zpomalení, zrychlení) a roli zvuku (např. scénické hudby),

-
- na konkrétních příkladech doloží, že „faktická“ sdělení (např. přímý přenos) nejsou záznamem události, nýbrž její interpretací (rozmístění kamer, opakování akcí apod.),
 - rozeznává v mediálním sdělení stereotypy a na příkladech uvede jejich zjednodušující a paušalizující vztah ke skutečnosti,
 - ve vybraných mediálních sděleních identifikuje princip nadsázky (komedie, parodie);

Realizace mediální výchovy ve škole

Vazba na regionální tisk

Školní média

Média jako zdroj informací

Média ve vztahu k propagaci činnosti školy

MV a vazby na vzdělávací oblasti

Do mediální výchovy nepatří

- Do mediální výchovy nepatří
- využívání didaktické techniky;
- návštěvy divadel, výstav a koncertů.

Hodně sil a zdravého rozumu a
naděje.

**Dokud je život,
je i naděje.**

*** Cicero**